

Biskop Atle Sommerfeldt:

Guds barmhjertighet frigjør til handling for nesten

Preken ved «Veien til prestedtjenesten»

Granavollen, 20. juni 2017

Titus 3,3-5 // 2.søndag i treenighetstiden

---

³ *For vi var selv en gang uforstandige og ulydige, vi fór vill og var slaver av alle slags begjær og lyster. Vi levde i ondskap og misunnelse, ble hatet og hatet hverandre.*

⁴ *Men det ble åpenbart*

*hvor god vår Gud og frelser er,
og at han elsker menneskene:*

⁵ *Han frelste oss,*

*ikke på grunn av våre rettferdige gjerninger,
men fordi han er barmhjertig.*

Han frelste oss

ved badet som gjenføder

og fornyer ved Den hellige ånd, ...

Reformasjonens grunntema

For å komme på innsiden av Martin Luthers 95 teser, er det nødvendig å gripe deres eksistensielle grunntone. Tesene, og den følgende reformasjonen handlet ikke om å etablere et nytt sett med læresetninger eller kirkesyn, men om kampen for å komme til rette med de tre menneskelige *grunneksistensialene*¹: **djevel, synd og død**, for å bruke Luthers språkbruk. Det var denne kampen som drev Luthers studier og spiritualitet, og som han ikke fant tilfredsstillende svar på i den rådende teologi, og særlig ikke i kirkens praksis.

Vår kultur

I vår kultur er disse grunneksistensialene levende tilstede, og samtidskulturen strever fortsatt med å komme til rette med dem.

Døden er i ferd med å forsvinne som begrep. Den forskjønnes til begrepet «har gått bort», eventuelt «gikk bort», med stor utydelighet om hvor vedkommende har gått.

Synden – innkrøket i seg selv - lever og blomstrer som aldri før i en kultur der egeninteressens filosof Ayn Rand (1905-82) inspirerer politiske ledere, troen på at teknologi skal skape paradiset for alle, og selvtilbedelse erstatter tilliten til Gud. Hovmodets tidsalder kaller Dag Solstad vår tids livsfølelse.

Djevelen og tilværelsens ondskap viser sitt grimme ansikt hver dag i menneskets ufattelige evne til å påføre andre lidelse og svike selv sine nærmeste.

På en særlig måte har vår nære historie vist oss den indre sammenhengen mellom disse tre grunneksistensialene. Menneskets hovmod ledet til forestillinger om at menneskelige prestasjoner og handlinger kan overvinne ondskap og til og med død, tydeliggjort i forrige århundres store utopier.

---

¹ Eksistensial = tilstand (Heidegger)

Opplysningsfilosofiens positivisme ga inntrykk av at menneskets fornuft og rasjonalitet ville overvinne krig og urett – helt frem til denne utopien døde i Vestfrontens skyttergraver i 1. verdenskrig – men som i vårt århundre er gjenoppvekket av de såkalte ny-ateistene.

Kommunismen ga inntrykk av at når en sterk og opplyst elite sørget for kontroll og fordeling av samfunnets materielle verdier, ville en ny menneskehet skape et samfunn der fattigdom og urett var overvunnet. Denne utopien døde i Stalins konsentrasjonsleirer og dens gjenfødelse ble kvalt i Maos totalitære stat og på Røde Khmers dødsmarker.

Nasjonal fascismen forførte folk i ulike nasjoner til å ha tillit til sine ledere og de nasjonale verdiene sprunget ut av nasjonens blod og landområde der alle andre måtte underordne seg den ene nasjonens interesser. Denne visjonen døde på Østfronten og i konsentrasjonsleirene, men overlevde institusjonelt i NATO-landene Spania og Portugal og i apartheidstaten Sør-Afrika, og videreføres i understrømmer i vårt eget århundre.

I vårt århundre har vi sett hvordan eksklusive religiøse utopier, med de islamistisk-inspirerte som de sterkeste, også er tilstede i bevegelser knyttet til både kristendom, jødedom, hinduisme og buddhisme, som først og fremst lover rike belønninger i det hinsidige.

Felles for dem er at det menneskelige hovmodet blir redskap for ondskap og leder til død og forferdelse. I Luthers språkbruk: Gjerningsrettferdigheten leder til død.

Menneskets grunnleggende livsvilkår

Det er Luthers store og varige fortjeneste at han hadde mot og frimodighet til å fastholde en realistisk antropologi. Den innebærer at menneskets utopiske forestillinger om å overvinne død, svik og ondskap ikke er mulig. Livstolkninger og livsprosjekter som ikke innser menneskets iboende begrensinger og kapasitet til ondskap er dømt til å lede mennesker inn i nød og lidelse.

Den kirkelige siden av denne realismen betyr at heller ikke de dømte, Jesu disipler og etterfølgere, er frigjort fra dette grunnleggende livsvilkåret, som den realistiske antropologien innebærer. Og det er i aller høyeste grad gjeldene for prester, ordensfolk og åndelige ledere. De siste årenes offentlige avsløringer av åndelige lederes fysiske og psykiske overgrep har demonstrert dette med all tydelighet.

Hva skal vi da gjøre?

Den realistiske antropologien og denne mørke beskrivelsen av menneskets muligheter, kan lede oss inn i apati, likegyldighet og kynisme. Men det er ikke dit Luthers vei leder oss. Luther hentet svaret på spørsmålet om hva som gjøres, fra Gudsåpenbaringsens sentrum slik den er fortalt i mange varianter i Den hellige Skrift og i dagens ord av Paulus i brevet til Titus.

Guds kjærlighet og barmhjertighet er så overveldende at ikke noe av det vi erfarer, er og selv gjør, kan rive oss ut av Guds frigjørende frelseshandling for oss. En dag vil Gud overvinne død, synd og djevel, og gir oss i dåpens vann og handling det synlige tegnet vi trenger for dette levende håpet. Inn til den dagen kommer for hver av oss og for skapelsen som helhet, er vi frigjort til å leve i stadig fornyelse: Det er et liv i tjeneste for mennesket slik at de får del i Guds gode gaver og sikres sin andel av det daglige brød som Gud har stilt til rådighet for oss i skaperverkets ressurser, og der vi henter livskraft fra Guds store festmåltid i brød og vin. Uten hovmod, men med frimodighet er vi frigjort til å utvikle og elske de ressurser Gud har nedlagt i oss og i alle mennesker, skapt som vi er i Guds bilde.

Amen.